

Kiovan neuvottelukokouksen asiakirjat

TIEDONANTO

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja Venäjän ortodoksisen kirkon edustajien välisestä neljännessä teologisesta neuvottelukokouksesta.

Huhtikuun 12. ja 15. päivien välisenä aikana 1977 pidettiin Kiovasa Moskovan patriarkaatin Ukrainan eksarkaatin keskuksessa neljäs jumaluusopillinen neuvottelukokous Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja Venäjän ortodoksisen kirkon valtuuskuntien välillä.

Ensimmäinen neuvottelukokous oli pidetty v. 1970 Turun Sinapissa (Suomessa), toinen v. 1971 Zagorskissa (Neuvostoliitossa) Pyhän Sergein Kolminaisuusluostarissa ja kolmas Järvenpään seurakuntaopistossa (Suomessa) v. 1974.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon puolelta neuvotteluihin osallistui valtuuskunta, jonka kokoonpano oli seuraava: Turun ja Suomen arkkipiispa, tohtori *Martti Simojoki* (valtuuskunnan johtaja); Porvoon piispa, tohtori *Johan Vikström*; Helsingin Yliopiston yleisen kirkkohistorian professori, tohtori *Kaarlo Pirinen*; Åbo Akademin Uuden testamentin eksegetikan professori, tohtori *Kalevi Toivainen*; Helsingin Yliopiston ekumeniikan professori, tohtori *Kalevi Toivainen*; Helsingin Yliopiston systematiikan professori, apulaisprofessori, tohtori *Tuomo Mannerman*; Tapiolan seurakunnan kirkkoherra, rovasti, teologian lainsaati *Samuel Lehtonen*; Kuusjoen seurakunnan kirkkoherra, tuomiokapitulin assessori, teologian lainsaati *Mauri Sinemäki*; Lopen seurakunnan kappalainen, pastori *Juha Pinkala*; Kirkon ulkomaansain toimikunnan sihteeri, tohtori *Lorenz Grönvik* (valtuuskunnan sihteeri). Erikoisneuvonantajana oli valtuuskunnan mukana valtioite-teen maisteri *Antti Saarto*.

Venäjän ortodoksisen kirkon puolelta neuvotteluihin osallistui valtuuskunta, jonka kokoonpano oli seuraava: Kiovan ja Galitsian metropoliitta, Ukrainan Eksarkki *Filaret* (valtuuskunnan johtaja); Moskovan hengellisen akatemian ja seminaarin rehtori, Dmitrovin arkkipiispa *Vladimir*; Astrakanin ja Enotaevskin piispa *Mihail*; Vilnan ja Liettuan piispa *Herman*; Moskovan hengellisen akatemian professori, Moskovan patriarkan tuomiokirkon kirkkoherra, Moskovan patriarkaatin ulkoasiainosaston neuvonantaja professori *Vitalij Borovoi*; Suomessa toimivien Moskovan patriarkaatin

seurakuntien piirivalvoja, rovasti *Pavel Krasnotsetov*; Moskovan hengellisen akatemian opettaja, rovasti *Vladimir Mustafin*; Moskovan hengellisen akatemian professori *K. E. Skurat*; Leningradin hengellisen akatemian professori *N. A. Zabolskij*; Moskovan hengellisen akatemian professori *A. I. Osipov*.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon valtuuskunta saapui kiirastoristaina 7. 4. Neuvostoliittoon ja oli samana päivänä läsnä Moskovassa Moskovan patriarkan Jumalan ilmestyksen tuomiokirkossa pidetyssä jumalallisessa liturgiassa.

Kiovasa oleskelunsa aikana 8. 4.—16. 4. valtuuskunta oli läsnä hiljaisen viikon ja pääsiäisen jumalainpalveluksissa. Näin se sai arvostamansa tilaisuuden tutustua paikalliseen jumalainpalveluselämään sekä ylistää yhdessä Venäjän ortodoksisen kirkon kanssa ylösnousutta Herraa. Valtuuskunta oli läsnä pitkäperjantain ehtoopalveluksessa sekä suuren lauantain aamupalveluksessa osallistuen siihen liittyvään ristisaattoon. Lauantaina valtuuskunta kävi liturgian aikana lyhyesti useissa Kiovan kirkkoissa. Pääsiäisyönä valtuuskunta osallistui Kiovan Pyhän Vladimirin katedraalissa pääsiäisyöpalveluksen juhalliseen ristisaattoon ja oli läsnä pääsiäisyön liturgiassa. Ensimmäisenä pääsiäispäivänä valtuuskunta vieraili Trebohovan kylän kirkossa ja oli läsnä siellä pidetyssä pääsiäispäivän ehtoopalveluksessa. Toisen pääsiäispäivän aamuna valtuuskunta vieraili Florovskin naistoliarissa, oli siellä läsnä jumalainpalveluksessa ja pääsiäisristisaatossa sekä nautti luostarin ystäväillisestä vieraanvaraisuudesta.

Samana päivän illana valtuuskunta oli läsnä Pyhän Vladimirin katedraalissa toimitetussa pääsiäisehtoopalveluksessa, jonka aikana metropoliitta *Filaret* ja arkkipiispa *Martti Simojoki* vaihtoivat tervehdyksiä. Sen jälkeen metropoliitta *Filaret* järjesti pääsiäisvastaanoton toimialossaan.

Neuvottelukokouksen avajaispäivänä molemmat valtuuskunnat rukosivat jumalallisessa liturgiassa, jonka toimitti Korkeasti Pyhietty *Filaret* Kiovasa sijaitsevassa Neitsyt Marian suojeluksen naisluostarin Pyhän Nikolauksen kirkossa, ja osallistuivat pääsiäisristisaattoon. Liturgian päätyttyä metropoliitta *Filaret* tervehti Suomen evankelis-luterilaisen kirkon valtuuskuntaa ja seitti lyhyesti kirkkokansalle alkavan jumalaluusopillisen neuvottelukokouksen tarkoitusta ja tavoitteita, minkä jälkeen arkkipiispa *Martti Simojoki* saarnasi päivän tekstistä (Luuk. 24: 12—35). Sen jälkeen luostari tarjosi vieraiden kunniaiksi aterian.

Ensimmäisen istunnon avasi tervehdyssanoillaan metropoliitta *Filaret*. Hän toivoi Jumalan siunausta kokouksen osanottajille sekä korosti näiden neuvottelukokouksen merkitystä kirkkojemme ja kansojemme välisten yhteyksien lujittamiselle. Arkkipiispa *Simojoki* omassa tervehdyksessään korosti neuvottelukokouksen merkitystä johtamalleen kirkolle ja muistutti, että kolmen edellisen neuvottelukokouksen peruspiirteitä olivat kunnioitus ja avoimuus tohutta kohtaan, Jumalan sanan harras tutkiminen sekä pastoraalinen huolenpito osanottajakirkkojen jäsenistä.

Metropoliitta *Filaret* luki Pyhimmän patriarka *Pimenin* sekä Korkeasti

Pyhietyön metropoliittia *Juvenadin*, Moskovan patriarkaatin ulkoasiain osaston puheenjohtajan, neuvottelukokouksen osanottajille osoittamat tervetulo-dysshheet. Metropoliitti Filaret ja arkkipiispa Simojoki lähetivät neuvottelukokouksen osanottajien puolesta vastausaamheet Pyhimälle patriarka Pimenille ja Korkeasti Pyhietylle metropoliittia Juvenaille.

Neuvottelukokouksen ohjelmassa käsiteltiin kahta teemaa:

- 1) Pelastus tulkittuna vanhurskauttamisena ja jumalallistamisena, sekä
- 2) Pelastus ja rauhan valtakunta: uskon kohde ja eettinen tehtävä.

Ensimmäisestä teemasta pitivät Suomen evankelis-luterilaisen kirkon puolelta esitelmän professori Jukka Thuren aiheesta »Vanhurskauttaminen ja osallisuus jumalallisesta luonnosta» (eksegeettiseltä kannalta) ja apulais-professori Tuomo Mannenmaa aiheesta »Pelastus vanhurskauttamisena ja jumalallistamisena» (systemaattiselta kannalta). Venäjän ortodoksisen kirkon puolelta ensimmäisestä teemasta piti esitelmän piispa Mihail (Mudjugin) aiheesta »Kristityn pelastus hänen jumalallistumisenaan ja vanhurskauttamisenaan».

Toisesta teemasta pitivät esitelmän Suomen evankelis-luterilaisen kirkon puolelta piispa John Vikström aiheesta »Pelastus ja rauhan valtakunta — uskon kohde ja eettinen tehtävä» (systemaattiselta kannalta) sekä tuomiokapitulin assessori Maunu Sinnemäki aiheesta »Pelastus ja rauhan valtakunta» (eksegeettiseltä kannalta). Venäjän ortodoksisen kirkon puolelta piti tästä teemasta esitelmän protopresbyteri Vitalij Borovoi aiheenaan »Pelastus ja maailmanvaltakunta — uskon kohde ja eettinen tehtävä».

Esitelmissä käsiteltiin kristillisen pelastusopin tärkeimpiä aiheita ymmärrettävinä sekä evankelis-luterilaisen että ortodoksisen jumaluusopin näkökulmasta.

Keskustelut käytiin kristillisen rakkauden hengessä ja pyrkien vilpittömästi analysoimaan kyseisiä ongelmia pyhän Raamatun ja jakamatoman vanhan kirkon opin pohjalta sekä ymmärtämään kummankin osapuolen käsityksiä. Tämä antoi mahdollisuuden todeta, mikä kirkkojemme uskollle ja tunnustukselle on yhteistä ja nähdä niitä teologisia eroavuuksia ja ongelmia, joista voitaisiin keskustella tulevaisuudessa tapaamisissa.

Näiden veljellisten neuvottelujen tulokset sisältyvät tähän tiedonantoon liitettyyn kahteen tiivistelmään neuvottelukokouksen kummastakin teemasta.

Osapuolet kokivat neuvottelut antoisiksi ja hengellisesti rikastuttaviksi ja olivat vakuuttuneita siitä, että keskeisten teologisten ongelmien yhteinen käsittely on kirkoillemme tärkeitä.

Osapuolilla oli mahdollisuus rikastuttaa hengellistä kokemustaan opijessaan tuntemaan evankeliumin rikkaita. Samalla he saivat mahdollisuuden tutustua toistensa kirkkoihin ja oppia toisiltaan täyttämään maailmassa palvelutehtäväänsä, johon Jumala on heidät kutsunut.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon valtuuskunta lausui ilonsa siitä,

että se sai vieraillla Kiiovassa ja viettää siellä pääsiäisjuhlaa sekä pitää neuvottelukokouksensa historiallisella maaperällä, mistä ylösnousumuksen sanoma on levinnyt monien kansojen keskuteen. Valtuuskunta oli myös iloinen voidessaan monipuolisesti tutustua Kiovan kirkolliseen ja yhteiskunnalliseen elämään sekä myös sen kulttuuriin.

Osapuolet totesivat edelleen ilolla, että neuvottelukokous oli palvelutt veljellisten suhteiden kehittämistä ja ystäväyden ja hyvien naapurussuhteiden luijittamista Suomen ja Neuvostoliiton kansojen välillä.

Samalla osapuolet korostavat kahdenvälisten teologisten neuvottelukokousten tärkeyttä laajan ekumeenisen liikkeen ja teologisen dialogin kannalta. Suunniteltaessa vastaisia jumaluusopillisia neuvottelukokouksia ja niiden aiheita on otettava huomioon niiden tulosten mahdollinen hyväksikäyttö laajemmassa ekumeenisessa yhteistyössä.

Neuvottelukokouksen päättyessä Suomen evankelis-luterilaisen kirkon valtuuskunta valmistautui jatkamaan vierailuaan Venäjän ortodoksisessa kirkossa ja käymään Moskovaassa, Zagorskissa sijaitsevassa Pyhän Sergein Kolmainaisuusluostarissa sekä Leningradissa.

Neuvottelujen osanottajat päättivät työnsä kiittäen ylösnousutta Herraa Jeesusta Kristusta.

Tri <i>Martti Simojoki</i>	<i>Filaret</i>
Turun ja Suomen arkkipiispa	Kiovan ja Galitsian metropoliitta, Ukrainan eksarkki

Kiiovassa 15. päivänä huhtikuuta 1977.

PELASTUS VANHURSKAUTTAMISENA JA JUMALALLISTUMISENA

Yhdistelmä

joka on tehty Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja Venäjän ortodoksisen kirkon valtuuskuntien välisessä teologisessa neuvottelukokouksessa, joka pidettiin Ukrainan eksarkkaatin keskustuksessa Kiiovassa huhtikuun 12—16 päivien välisenä aikana aiheesta »Pelastus vanhurskauttamisena ja jumalallistumisena».

I. Viime aikoihin asti on ollut vallalla katsomus, jonka mukaan luterilainen ja ortodoksinen pelastusoppi poikkeavat melkoisesti toisistaan. Neuvotteluissa on kuitenkin käynyt ilmi, että molemmilla tärkeimmillä pelastuksen aspekteilla, joita keskusteluissa käsiteltiin — vanhurskauttamisella

ja jumallistumisella — on vankka uustestamentillinen pohja, ja molemmista vallitsee laajalle ulottuva katsomusten yhtäälisyys.

II. Yhteisen uskomme mukaan Vapahtajamme Herra Jeesus Kristus on pelastuksemme alkuunpanija ja täyttäjää.

Ihminen on syntiinlankeemuksen jälkeen tuomion ja kuoleman alainen. Mutta rakkaudesta meihin Jumalan Poika otti ihmisluonnon, kantoi koko maailman synnit (Jes. 53) ja synnin rangaistuksen, joka on kuolema. »Sen, joka ei synnistä tiennyt, hän (Jumala) teki meidän tähtemme synniksi» (2. Kor. 5: 21).

Mutta ylösnousemuksessaan Kristus sai riemuvoiton kuolemasta. Hänen kuolemansa ja ylösnousemisensa voittivat ja kuollettivat synnin, kirouksen ja kuoleman. Tämän vuoksi kirkoissamme lunastusta ylistetään laululla: »Kristus nousi kuolleista, kuolemalla kuoleman voitti».

Ylösnousut ja taivaaseen korotettu Jumalihminen, Kristus, istuutui Jumalan oikealle puolelle. Hän on ylimmäinen pappi, joka kertakaikkisella uhriinaan on aikaansaanut sovituksen ja vanhurskauttamisen. Hän on kuningas, jossa ihmisluonto on jumallistettu eli korotettu jumallaiseen elämään.

Missä ikinä ihminen uskon välityksellä tulee osalliseksi Kristuksesta hänen kirkossaan, siellä synti, kirous ja kuolema eivät häntä enää vallitse. Niin siis Kristus on vanhurskauttamisemme ja jumallistamisemme perusta.

III. Kristus antoi apostoleille ja koko kirkolle tehtäväksi saarnata evankeliumia kaikessa maailmassa. Evankeliumia julistetaan Jumalan sanan, pyhien sakramenttien ja kristillisen elämän välityksellä (Matt. 28: 18-20; Matt. 5: 16).

Jumalan sanan, pyhien sakramenttien ja jumalanpalveluksen välityksellä tulemme osalliseksi vanhurskauttamisesta ja jumallistumisesta Kristuksessa.

Pyhässä kasteessa tulemme reaalisesti osalliseksi Kristuksesta. »Niin monta kuin tettä on Kristukseen kastettu, te olette Kristukseen pukeutuneet» (vrt. Gal. 3: 27). Näin meidät kasteessa vanhurskautetaan ja alkaa jumallistaminen, joka on osallisuutta jumallaisesta elämästä (2. Piet. 1: 4). Kasteessa meidät vapautetaan synnin, kuoleman ja perkeleen vallasta, ja synnyen uudelleen iankaikkiseen elämään astumme Kristuksen valtakuntaan.

Kasteessa uudestisyntyneeseen kristittyyn jää kuitenkin vanha ihminen. Tämä vaikkeutta »uudessa elämässä vaeltamista» (Room. 6: 4). Siksi synnin katuminen ja Jumalan käskyjen täyttämisen kuuluvat välttämättä jumallistumiseen.

Säilyttäkseen meissä uudestisyntymisen hedelmät ja vahvistaakseen meitä jumallaisessa elämässä Kristus asetti pyhän ehtoollisen. Sillä meille annetaan Jumalihminen Jeesus Kristus, joka on antanut itsensä uhriksi syntiemme tähden ja voittanut kuolemalla kuoleman.

Nauttiessamme hänen todellisen ja reaalisen ruumiinsa ja verensä me uskolla ja rakkaudella otamme hänet vastaan sydämiimme. Sillä me sisäisesti ja ulkonaisesti tulemme osalliseksi hänen jumallaisesta luonnostaan. Samalla pyhässä ehtoollisessa syvemmin kuin missään muualla avautuu vanhurskauttamisen ja jumallistumisen salaisuus.

Jumalan sana, kaste ja eukaristia vaikuttavat, että Kristus asettuu asumaan meihin. »Minä elän, en enää minä, vaan Kristus elää minussa» (Gal. 2: 20).

IV. Olemme kuulleet esitelmät aiheesta »Pelastus vanhurskauttamisena ja jumallistumisena» ja vaihtaneet niiden pohjalta mielipiteitä. Tällöin on ilmennyt huomattavaa yksimielisyyttä vanhurskauttamisen ja jumallistamisen olemuksesta, kun niitä tarkastellaan henkilökohtaisen pelastumisen tärkeimpinä aspekteina.

Tällaista yhtäälisyyttä on todettu varsinkin seuraavissa kohdissa:

1. Jokainen ihminen voi pelastua eli tulla osalliseksi ikuisesta taivaallisesta valtakunnasta, mutta vain Jumalihmisen Jeesuksen Kristuksen uhriteon voimalla (Apt. 4: 12; 1. Tim. 2: 5-6; Room. 5: 8).

2. Ihmisen pelastuminen alkaa siten, että Jumala kutsuu häntä ja hän kääntyy sisäisesti Jumalan puoleen uskossa, mitä seuraa uudestisyntyminen vedestä ja Hengestä (Joh. 3: 5) eli kaste. Kasteessa Jumala tekee hänet lapseksi (Room. 8: 16-17; Ef. 2: 13, 19), hänestä tulee uusi luomus (2. Kor. 5: 17; Gal. 6: 15), ja hänet vanhurskautetaan (Room. 3: 24-28). Lapsenkasteen yhteydessä kaikki tämä tapahtuu vanhempien, kummien ja koko seurakunnan uskon varassa ja vastuulla.

3. Vanhurskauttamisen kirkko ymmärtää armahdukseksi ja syntien anteeksiantamiseksi, jotka kristitty saa kasteen välityksellä elävässä, toimivassa, »rakkauden kautta vaikuttavassa» eli pelastavassa uskossa, johon liittyy katumus (Gal. 5: 6).

4. Tullessaan vanhurskauteksi kristitty lähtee uudelle tielle, joka johtaa jumallistumiseen. Sen kirkko ymmärtää pyhyudessa kasvamisen prosessiksi eli yhä suuremmaksi lähentymiseksi Jumalaan. Jumallistuminen tapahtuu Pyhän Hengen armon vaikutuksesta syvässä vilpittömässä uskossa, johon liittyy toivo ja joka on rakkauden läpikulkema (1. Kor. 13: 13). Tästä sanoo apostoli Paavali: »Me kaikki, jotka peittämättömin kasvoin katselemme Herran kirkkautta kuin kuvasilmästä, muutumme saman kuvan kaltaisiksi kirkkaudesta kirkkauteen, niin kuin muuttaa Herra, joka on Henki» (2. Kor. 3: 18).

5. Todellisen elävän uskon luonnollisena hedelmänä ovat hyvät teot (Matt. 7: 16-18; Luuk. 6: 45).

6. Minkä tahansa hyvän teon, miten se ilmeneekin (ajatuksena, sanana, toimintana) kristitty tekee Pyhän Hengen armon vaikutuksen alaisena (Luuk. 18: 26-27; Joh. 6: 65; 15: 5; 1. Kor. 4: 7). Sitä paitsi armon vaikutus ulottuu koko hyvään tekoon alkaen sen synnystä ihmisen ajatuksissa ja päätäen sen toteuttamiseen. (Apt. 17: 28; Fil. 2: 13).

7. Armo ei tee milloinkaan väkivaltaa ihmisen henkilökohtaiselle tahdolle, vaan vaikuttaa sen kautta ja sen kanssa. Jokaisella on mahdollisuus olla suostunut Jumalan tahtoon tai pyhän Hengen avulla suostua siihen.

Ortodoksit ymmärtävät tämän lisäksi, että edellä mainittu edellyttää Jumalan pelastavan armon ja ihmisen yhteistyötä eli ihmisen tahdon vapautta.

V. Paitsi sitä, että esitelmien sisältö ja niiden pohjalta käyty keskustelu mahdollistivat yhteisymmärryksen saavuttamisen yllämainituista teologisista peruskäsitteistä, niistä seurasi, että eräiden kysymysten eri aspektien erilaisten korostusten johdosta syntyi erimielisyyttä.

Tällaisia ongelmia, jotka vaativat tulevaisuudessa syvällistä tutkimusta ja huolellista käsitteilyä, ovat seuraavat:

1. Uskon, toivon ja rakkauden suhde pelastumisessa
2. Ihmisen omaa henkilökohtaista pelastumista koskevat varmuuden saavuttaminen.
3. Jumalan armon ja ihmisen tahdonvapauden suhde pelastumisessa.
4. Luterilainen ja ortodoksinen käsitys uskosta pelastuksen kannalta.
5. Lain ja evankeliumin suhde pelastumisessa.

Tri *Matti Simojoki*

Fiaret

Turun ja Suomen arkkipiispa

Kiovan ja Galitsian metropoliitta, Ukrainan eksarkki

Kiovaassa 15. päivänä huhtikuuta 1977.

PELASTUS JA RAUHAN VALTAKUNTA: USKON KOHDE JA EETTINEN TEHTÄVÄ

Tiivistelmä

Neljäs Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja Venäjän ortodoksisen kirkon jumaluusopillinen neuvottelukokous on noudattanut Järvenpäässä Suomessa 1974 pidetyn näiden kirkkojen välisen kolmannen teologisen neuvottelukokouksen toivomusta, että on hyödyllistä jatkaa kirkkojen välistä keskustelua rauhan asiasta. Kiovaassa pidetty kokous on toteuttanut tämän pohdinnalla kirkkojen yhteisesti valitsemaa aiheetta »Pelastus ja rauhan valtakunta: uskon kohde ja eettinen tehtävä». Tästä se on kuullut kolme esitelmää.

Näiden esitelmien pohjalta syntyneen aiheiston sekä käydyän keskustelun nojalla neuvottelukokous on tullut yhteisymmärryksen ja kristillisen rakkauden hengessä seuraaviin johtopäätöksiin:

I. Pelastus ja kristityn sosiaalinen vastuu

1. Pelastus ja kristityn sosiaalinen vastuu kuuluvat läheisesti yhteen. Kristitty on kahden valtakunnan, taivaallisen ja maallisen, kansalainen. Selälaisena hänet on kutsuttu kilvoittelemaan taivaallista valtakuntaa kohden ja samaan aikaan olemaan oikeudenmukaisen maapäällisen valtakunnan aktiivinen rakentaja.
2. Yhteisen Taivaallisen Isän, Luojaansa ja Kaitsijansa lapsina kaikki ihmiset ovat Hänen yleismaailmallisen lakinsa suojeluksessa. Jumalan tahto ja kaitselmuksensa koskevat kaikkia ihmisiä. Tämän vuoksi kristityt ovat kutsutut toteuttamaan kutsunustansa ja palvelutyötänsä jokaisessa yhteiskunnassa sen hyväksi ja oikeudenmukaiseksi rakentamiseksi.
3. Luvastajan Kristuksen kaikkia ihmisiä varten toimeenpanemassa pelastustyössä, jonka lopullisena päämääränä on tuleva Jumalan valtakunta, ovat Jumalan valtakunnan voimat jo alkanee vaikuttaa tässä maailmassa. Tämä on kristityn aktiivisuuden ja sosiaalisen vastuun toinen edellytys. Kristityn elämän ja toiminnan tulee tähdätä Jumalan valtakunnan edistämiseen. Siten kristityn sosiaalisella vastuulla on kaksinaimainen perusta.

II. Kirkon sosiaalisen työn perusta ja luonne

1. Kirkon sosiaalinen vastuu johtuu sen sanomasta ja luonteesta. Vaikka vastuun toteuttamistavat ovat riippuvaisia historiallisista olosuhteista, sitä ei voida johtaa yksinomaan niistä eikä samastaa mihinkään inhimilliseen ideologiseen järjestelmään.
2. Kirkko ei luo eikä voi luoda poliittisia ohjelmia. Se ei voi myöskään ratkaista, millainen sosiaalinen tai poliittinen järjestelmä kussakin maassa vallitsee. Kirkon tulee kuitenkin valistaa kristittyjä, kasvattaa heissä eettistä tietoisuutta ja vaikuttaa heidän omaantuntoonsa, jotta he voisivat aktiivisesti käyttää kristillistä vapauttaan taistelukseen sosiaalisista vääryydistä vastaan ja rakentaa oikeudenmukaisempaa ja inhimillisempää yhteiskunnallista järjestelmää.
3. Kirkon perustehtävä on ihmisten johdattaminen pelastukseen. Samalla se on kutsuttu inspiroimaan, edistämään ja tukemaan kaikin sille mahdollisin tavoin rauhan ja oikeudenmukaisuuden periaatteiden toteuttamista kansallisella ja kansainvälisellä tasolla.

III. Kristittyjen vastuu rauhasta

1. Vastuu rauhasta ja elämän säilyttämisestä maan päällä koskee koko ihmiskuntaa riippumatta ajasta, kansallisuudesta tai uskomuksesta. Se on kaikkien ihmisten yhteinen asia erityisesti nykyään, jolloin itse maailman olemassaolo on hävityksen uhan alainen. Tämän vuoksi kristittyjen tulee olla yhteistyössä kaikkien hyvän tahdon ihmisten kanssa rauhan ja yhteisen turvallisuuden hyväksi. Tällöin kristittyt säilyttävät keskenään rauhan ja yhteisen turvallisuuden evankeliumista nousevat perusteet ja kristillisen identiteettinsä.
2. Sen suuren vastuun vuoksi, mikä kristityillä on rauhan työssä, on hyvin tärkeää korostaa totuutta, että rauha on jakamaton. Pyrittäessä sen täydelliseen toteuttamiseen ei sen vuoksi voida tyytyä yksipuolisuuteen eikä osittaisuuteen. Kirkko on yleismaailmallisen luonteensa nojalla velvollinen ja sovelias opettamaan jakamatoman rauhan välttämättömyyttä ja olemaan mukana työssä sen rakentamiseksi.
3. Kristityn toiminta rauhan hyväksi perustuu meidän Herramme Jeesuksen Kristuksen opetuksen ja esimerkkiin. Kristittyjen rauhan työtä elähdyttää toivo tulevasta rauhan valtakunnasta, sillä lopullisen ja täydellisen eskatologisen rauhan luo Herra.
4. Kristuksen julistus vapauttaa ihmiset synnin orjuudesta. He tulevat Jumalan lapsina osalliseksi vapaudesta, sillä taivaallinen Isä on ottanut heidät lapsikseen Vapahtajassamme Jeesuksessa Kristuksessa. Tämä Jumalan lasten vapaus poistaa pelon, hävittää vihan, herättää toivon sekä luo yhteisymmärryksen ja sovun ihmisten kesken. Tällainen ihmisten ja heidän keskinäisen kanssakäymisensä uudistuminen vaikuttaa myönteisesti heidän veljeyteensä heidän pyrkiesään yhteiskunnan epäoikeudenmukaisten rakenteiden muuttamiseen ja uuden, rauhanomaista yhteistyötä koko ihmiskunnan hyväksi edistävien toimintamuotojen löytämiseen.

IV. Konkreettisia ehdotuksia

1. Kumpikin osapuoli tuo julki ilonsa ja tyytyväisytensä siitä, että heidän toivomuksensa, jonka he ovat esittäneet kahdessa edellisessä neuvottelukokouksessa (Zagorskissa 1971 ja Järvenpäässä 1974) Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökokouksen välttämättömyydestä ja hyödyllisyydestä, on toteutunut. Osapuolet iloitsevat Helsingin kokouksen lopullisen asiakirjan allekirjoittamisesta v. 1975 ja toivovat vakasta, että menestyksellisesti aloitettu kansainvälisen liennytyksen ja yhteistyön prosessi saa pysyvään luonteen ja että poliittisen liennytyksen lisäksi tapahtuu konkreettisia toimenpiteitä aseistatusalan alalla. Euroopan kansat ovat oikeutetut odottamaan tulevalta Belgradin kokouksesta kaikkien Helsingin sopimuksen kohtien kehittämistä ja toteuttamista niiden koko-

naiskehityksessä ja kaikilta osiltaan. Helsingin sopimuksen suositusten toteuttaminen kauttaaltaan on tärkeää liennytyksen edistymisen ja rauhan vahvistumisen kannalta. On edistettävä sitä, että vetoaminen Helsingin sopimuksen yksittäisiin kohtiin ei aiheuttaisi vahinkoa liennytykselle eikä yhteistyölle.

2. Edellä sanotun lisäksi osapuolet tuovat julki vakauksensa, että kristittyjen osallistuminen liennytyksen ja kansainvälisen yhteistyön kehittämiseen tapahtuu hyödyllisimmän sellaisten kansallisten, alueellisten ja kansainvälisten kristillisten järjestöjen toiminnan välityksellä, jotka ovat omistautuneet rauhan työhön. Tähän kuuluvat esim. sellaiset kirkollisemme yhteiset kansainväliset kirkolliset järjestöt kuin Kirkkojen Maailmanuuvosto ja Euroopan Kirkkojen Konferenssi. Lisäksi neuvottelukokouksen osanottajat ovat tietoisia siitä, että monet kristityt osallistuvat rauhan työhön sellaisissa järjestöissä kuin Kristillinen Rauhankonferenssi ja Pax Christi ym.

3. Venäjän ortodoksisen kirkon edustajat ovat informoineet Suomen evankelis-luterilaisen kirkon valtuuskunnan jäseniä siitä, että tämän vuoden kesäkuussa kokoontuu Moskovassa yleismaailmallinen konferenssi: Uskontokuntien johtohenkilöt pysyvän rauhan, aseriisunnan ja oikeudenmukaisten kansainvälisten suhteiden puolesta. Venäjän ortodoksisen kirkon edustajat ovat lausuneet toivomuksen, että tästä muodostuisi myönteinen panos hyvän tahdon ihmisten ja erilaisia uskonnollisia katso-muksia edustavien rauhan työhön.

- Neuvottelujen osanottajat toivovat yksimielisesti, että rauhan Jumala sinnaisi erilaiset pyrkimykset rauhan ja koko ihmiskunnan hyvinvoinnin hyväksi.

4. Neuvottelukokouksen osanottajat lausuvat julki toivomuksen, jonka he alistavat kirkkojensa johdolle, että seuraavissa teologisissa neuvotteluissa käsiteltäisiin rauhan teologiaa toisaalta maailman transfiguraation sekä toisaalta lain ja evankeliumin näkökulmasta.

Tri Martti Simojoki

Filaret

Turun ja Suomen arkkipiispa

Kiovan ja Galitsian metropoliitta, Ukrainan eksarkki

Kiovrassa 15. päivänä huhtikuuta 1977.